

Prof. PhDr. Ladislav Požár, CSc. – medailón

PÁR SLOV O NAŠOM LÁĎOVI

DOI: 10.2478/papd-2018-0017

Minulosť, prítomnosť a budúcnosť bývajú v zložitom prelínaní často predmetom sci-fi scenárov filmových či literárnych spracovaní rozličnej umeleckej úrovne. No aj bežná realita ponúka možnosti prepojenia týchto časových úsekov vtresnaných do večnosti plynutia času. Existujú ľudia, ktorých výsledky práce v minulosti určujú našu súčasnosť a zároveň predikujú budúcnosť v oblasti tvorby či výskumu, ktorý si zvolili za svoju metú.

Máme tú česť tieto riadky venovať práve človeku, ktorý staval krédo vysokej odbornosti nášho časopisu od jeho vzniku, samozrejme okrem iných vysoko vedecko-odborných aktivít, ktoré vo svojom tvorivom živote realizoval. Psychológ, pedagóg, prekladateľ a hlavne Človek, ktorého atribúciami sú rozhodne pracovitosť, láskavosť a pochopenie druhých.

Takých ľudí je určite viac, no vo vzťahu k odbornej a profesionálnej zameranosti autorov tohto pozdravného príspevku určite len jeden: Pán prof. PhDr. Ladislav Požár, CSc., náš obdivuhodný dlhoročný spolupracovník, ktorý je „dušou“ vzniku patopsychológie ako akademickej disciplíny. V prvých fázach kreovania tejto psychologickéj disciplíny bol jedným z najbližších spolupracovníkov doc. M. T. Bažányho, CSc., zakladateľa najvýznamnejšej inštitúcie v oblasti detskej psychológie – Výskumného ústavu detskej psychológie a patopsychológie, ktorý je takpovediac kolískou aj tohto časopisu.

Nemienime tu opisovať odborný životopis pána profesora, už sme to v minulosti niekoľkokrát realizovali pri jeho osobných výročiach, prvýkrát na stránkach tohto časopisu pri výročí jeho päťdesiatky a redakcia mala problémy s dĺžkou príspevku, pretože už vtedy bol výpočet jeho aktivít príliš rozsiahly a gratulačný priestor bol minimálny. Snažili sme sa to napraviť v príspevku k šesťdesiatinám pána profesora Požára, no faktografický zoznam profesorových aktivít bol už dvakrát rozsiahlejší, a preto sme niektoré aktivity ani nemohli nespomenúť.

Situácia sa prirodzene o desať rokov opakovala ešte vypuklejšie. Tu si dovoľujeme priamo citovať z gratulačného textu k jeho sedemdesiatke, ktorý potvrdzuje prelínanie minulosti a budúcnosti:

„Moment „tu a teraz“ obsahuje zážitky minulosti, ich momentálne prežívanie a tiež perspektívu budúcnosti. Pre dvadsiatnika, či muža stredného veku, je perspektíva budúcnosti najpodstatnejšia v kvalite prežívania, pre sedemdesiatnika je to skôr

pohľad do minulosti a bilancia. Prečo píšem tieto zväčša známe poznatky? Pretože chcem upozorniť psychologickú a akademickú obec, že tu existuje „neprispôsobivý“, nonkonformný jedinec – pán profesor Požár, ktorý sa dožil sedemdesiatky a v plnej miere nám narúša základné psychologické pravidlá plynutia času, a pretože uplynulá dekáda jeho života nebola bilančná ako sa patrí, ale perspektívna, psychologicky sa zaraďuje paradoxne späť do stredného veku.“

Čitateľovi je už pravdepodobne jasné, že čím pôjdeme ďalej, tým sa bude doposiaľ nenapísaný zoznam jeho odborných, akademických a publikačných aktivít rozrastať a pravdepodobne aj v súčasnosti, kedy bude mať profesor Požár 87 rokov, sa nezastaví.

Z uvedených dôvodov nemôžeme na tomto mieste ponúknuť finálnu verziu miery jeho príspevku k rozvoju psychológie, a najmä patopsychológie, no fiktívne sme prepočítali, že keby sme z jeho každej odbornej štúdie, ktoré napísal (vyše 120 odborných a vedeckých štúdií) vybrali dva odstavce a z každej monografie jednu stranu, tak máme takmer jedno číslo tohto časopisu.

Preto sa zameriame len na krátky výpočet toho najpodstatnejšieho v oblasti patopsychológie a jeho akademickej činnosti. Na VÚDPaP-e napr. spolupracoval autorsky s J. Markom a L. Koščom – vydávajú publikáciu Patopsychológia. V odbornej a akademickej spoločnosti sa tento termín začína obsahovo akceptovať a rovnako sú akceptované požiadavky na nutnosť vzdelávania špeciálnych pedagógov v tejto oblasti. Prof. Požár v šesťdesiatych rokoch minulého storočia prechádza na novovzniknutú inštitúciu, Inštitút školskej a liečebnej pedagogiky pri Filozofickej fakulte Univerzity Komenského. Stáva sa vedúcim Katedry psychológie a sociálnej patológie, ktorá sa neskôr premenuje na Katedru psychológie a patopsychológie, ktorú vedie až do r. 1991, kedy už Katedra psychológie a patopsychológie bola od r. 1975 pod Pedagogickou fakultou Univerzity Komenského a vedenie katedry preberá po ňom spoluautorka tohto medailóniku. Prof. Požár odchádza na Pedagogickú fakultu Trnavskej univerzity, no svoje predmety – všeobecnú patopsychológiu a patopsychológiu detí so zrakovým poškodením prednáša i naďalej špeciálnym pedagógom a budúcim učiteľom psychológie. Spomíname to preto, lebo prof. Požár sa mimoriadne zaslúžil o akademické členenie patopsychológie na všeobecnú a špeciálne časti, a tiež o terminologické a pojmové ujasnenie prednášaného obsahu. Nebolo to také jednoduché, pretože už samotné slovo patopsychológia sa pojmovo nezhodovalo so sémantickým cítením laikov a mylné boli často konotáty aj denotáty i u odborníkov, preto sme sa žartovne zhodli na tom, že patopsychológia je vlastne pre bežných ľudí „škaredé slovo“ a začali sme čoraz častejšie používať názov psychológia postihnutých jedincov, no nie dlho, čoskoro sme adjektívum „postihnutý“ nahradili výrazom „človek s postihnutím“. Ako a prečo uvádza prof. Požár vo viacerých publikáciách a v spoluautorstve s nami aj v Klinickej psychológii v časti venovanej jedincom s postihnutím.

No nebolo to len teoretizovanie a bežná akademická činnosť. Pod vedením prof. Požára sme na katedre v osemdesiatych a začiatkom deväťdesiatych rokov minulého

storočia zanietene realizovali výskumy morálneho vývinu detí s rozličnými druhmi postihnutia. Keď sa pozrieme na dátumy výstupov z výskumov, zhrnutých v zborníku „Morálny vývin jedincov s postihnutím“, tak vidíme, že prof. Požár bol priekopníkom **experimentálneho výskumu** morálneho vývinu detí prostredníctvom zisťovania výskytu a miery profilujúcich črt morálneho vývinu – čestnosti a nezištnosti. To nebol len experimentálny výskum, ale aj dlhé večery diskusií a najmä interpretácií výsledkov, ktoré boli v tých rokoch menej prípustné, ale stáli sme za nimi. K výskumu nás inšpiroval ruský psychológ Jevgenij Subotskij, neskôr aj Andrej Podolskij, ktorý sa rád vracal na Slovensko, možno nielen kvôli vede, ale aj rybačke so mnou a s profesorom Heretikom.

A keď sme už pri iných činnostiach. S profesorom sa často sťahovalo. Najprv z Bratislavy do Trnavy. V Trnave z jedného poschodia na druhé, potom späť do Bratislavy a tu do jednej budovy na tretie poschodie, potom na druhé, až sme si s kolegom Jakabčicom zvykli sťahovať nábytok a najmä rozsiahly inventár katedry, nehovoriac o stoloch a skriniach. Až raz sme sa dozvedeli, že sa sťahujeme na Vajnorskú ulicu na štvrté poschodie. To nebolo na jeden deň. Ale zvykli sme si medzi prednáškami pár skriň vynosiť. Na tretí deň nás profesor poprosil, aby sme trochu vo vynášaní hore uprednostnili jeho pracovňu, lebo bude mať návštevu. Obyvatelia domu hromžili na chodbové zátarasy, ktoré sme v dome bez výťahu robili, sem tam sa prihovorili, až raz sa mi prihovoril chlap v mojom veku, že on „chočet pasetiť prof. Požár“. Ja (už vtedy som bol nedoslýchavý) som dobre nerozumel, ale kolega Jakabčic skríkol nado mnou s policou v rukách, že nech mu dám kreslo na hlavu, nech ide hore. Tak som mu vyložil kreslo na hlavu, v prvom momente bol trochu prekvapený, no niesol. Hore mu Jakabčic vraví, nech ide ešte po jedno, že profesor teraz nemá čas. A tak nosil hore všeličo, až zrazu zmizol niekde, my sme nosili ďalej, až podvečer sme zaklopali u šéfa, ako sme profesora volali a ten rozradosnený zvolal, že „podťe moji hoši ďalej, zoznámim Vás s profesorom Podolským“. Vošli sme a tam sedel náš nosič kresiel prof. Andrej Podolskij. Aj také sa s profesorom stávalo.

Ale vráťme sa od týchto spomienkových útržkov k realite. Prečo sme spomenuli práve ruských psychológov, i keď sa u nás najmä medzi mladšími psychológmi dostávajú na okraj záujmu? Je to škoda, lebo práve profesor je u nás doposiaľ najrenomovanejší prekladateľ psychologických odborných textov a vo svojej nedávnej prednáške na odbornom seminári pri príležitosti jeho jubilea doslova okúzľil poslucháčov svojím exkluzívnym zhodnotením dovtedy neznámych poznatkov z menej známych prác Vygotského. To bolo pre psychológov odchovaných na internetových informačných kanáloch skutočne niečo výnimočné.

Ťažko je v príspevku hodnotiť život a prácu človeka, keďže náš priamy kontakt s ním trvá len niečo viac ako 45 rokov, preto sme si dovolili priamo sa ho spýtať, na čo si rád spomína. Odpovedal: „Osobne považujem vo svojom živote za významné, že som išiel pracovať do n. p. ELITE vo Varnsdorfe (severné Čechy), kde som sa

vyučil za pletiaru. Pochopil som, čo znamená práca, výsledkom ktorej sú reálne výrobky (v tomto prípade dámske pančuchy), čo znamená kolektív spolupracovníkov a dobrá pracovná klíma.

Ďalej to bol môj vstup do skautskej organizácie a účasť v činnosti tejto organizácie, čo viedlo k tomu, že som si vytvoril veľmi pozitívny vzťah k prírode, k ochrane prírody. Veľmi pozitívne najmä na moju vedeckú činnosť pôsobil nezabudnuteľný doc. Miroslav Bažány. Práve vďaka nemu som sa začal venovať psychológii ľudí s postihnutím.

A napokon musím spomenúť moje osobné zoznámenie s niekoľkými vynikajúcimi ruskými psychológmi (prof. Lomov, prof. Davydov, prof. Efkonin, prof. Lubovskij, prof. Lurija, prof. Ananiev, prof. Meščeriakov, prof. Leontiev, prof. Podolskij a ďalší). Osobné stretnutia s nimi v značnej miere nasmerovali moju vedeckú prácu. Napokon by som rád uviedol, že veľmi pozitívne na mňa pôsobila úžasná klíma, ktorá sa vytvorila na Katedre psychológie a patopsychológie v časoch, kedy som túto katedru viedol. Spolu s Ivanom Jakabčicom a Mirom Andreánskym sme tvorili „vedeckú trojku“ – spoločne sme sa podieľali na mnohých výskumoch a publikáciách. Nezabudnuteľné boli každoročné stretnutia najmä na chalupe mojich priateľov – manželov Andreánskych, kde sme pravidelne v priebehu niekoľkých dní trávili čas spolu, pri opekačke, speve, hre na gitary a mandolínu.“

Viera Andreánska a Miroslav Andreánsky